

Результаты нашего исследования показывают, что основные вызовы, с которыми сталкиваются люди, готовящиеся к сдаче IELTS, таковы: 1) разница в подходах к чтению; 2) временные ограничения; 3) специфические типы заданий, а именно True/False/Not Given и Gapfill.

Ключевые слова: IELTS, чтение, взрослые ученики, вызов, просмотреть текст, бегло просмотреть текст, ограничения во времени, перефразирование.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2020-13-14>

УДК 81'23 – 11:159.9.075

Олександр Лавриненко

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ МОВНИМИ ЗНАННЯМИ ТА ПСИХОЛОГІЧНИМИ ЯКОСТЯМИ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЄВО-МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття є теоретико-емпіричним дослідженням внутрішніх когнітивних процесів людини, пов'язаних мисленнєвою та мовленнєвою діяльністю. Робота поєднує в собі філологічну та психологічну парадигми. У теоретичній частині здійснено огляд й аналіз мовленнєво-мисленнєвих процесів людини, що уможливають сприйняття, збереження нової інформації індивідумом, її внутрішню переробку та подальше відтворення.

Відображено погляди та гіпотетичні теорії на окреслену проблематику низки відомих філологів і психолінгвістів: Н. Хомського, Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, О. Р. Лурії, Дж. Андерсона й ін. У дослідженні розкрито, передусім, інтегративну складову частину теорій кожного із зазначених учених. У результаті описаного теоретичного аналізу когнітивних процесів, спрямованих на сприйняття, збереження, переробку та репродукування інформації вдалося встановити лексико-предметні відношення між поняттями: мовні знання, енциклопедичні знання, вивідні знання.

У практичній частині використано низку психологічних і психолінгвістичних тестових й опитувальних методик задля пошуку кореляцій між психологічними рисами особистості та особливостями функціонування її когнітивних процесів, прямо чи опосередковано пов'язаних із мовною діяльністю. У результаті математичної обробки отриманих статистичних даних удалося виявити панораму кореляційних зв'язків між такими психологічними якостями особистості, як невротичність, сором'язливість, комунікабельність, пізнавальний мотив, особливості комунікативної поведінки, структура мотиваційної й емоційної сфер та специфікою перебігу когнітивних процесів, пов'язаних із накопиченням та формуванням мовних знань і їх якісний перехід на рівень мовної компетентності.

Виявлені й описані автором в цій роботі тенденції та закономірності можуть виступати в ролі елементів емпіричної основи в майбутньому створенні нових, особистісно орієнтованих методик викладання іноземних мов. Окрім того, установлені факти також будуть корисними для побудови нових теорій і моделей когнітивних процесів людини.

Ключові слова: енциклопедичні знання, лінгвістичні знання, вивідні знання, вроджені когнітивні структури, інтеріоризація, екстеріоризація, лексикон, мовні знання, мовна компетентність.

На сьогодні успішному вченому, лікарю, письменнику та будь-якому іншому фахівцю для підтримання статусу висококваліфікованого спеціаліста й перебування в курсі всіх сучасних міжнародних подій обраної ним фахової сфери вже недостатньо володіти рідною та однією із поширених іноземних мовами. Сучасні тенденції в науковому світі вказують на те, що кожна людина для успішної професійної самореалізації повинна володіти принаймні трьома або навіть чотирма мовами, включаючи рідну.

Накопичений практичний досвід викладання іноземних мов на немовних спеціальностях [8, с. 92–95] указує, що в абсолютно однакових умовах одні слухачі навчаються швидше й легше, у той час як інші потребують більше часу та досягають значно скромніших успіхів. Цікавий також інший, емпірично доведений факт: обраний людиною фах впливає на тип труднощів, із якими вона стикатиметься в процесі засвоєння нової мови. Представники точних наук легко засвоюють граматичні правила іноземних мов та алгоритми їх застосування, однак часто мають проблеми з фонетичним аспектом і творчими завданнями. Водночас фахівцям гуманітарних спеціальностей важко дається система граматичних правил, особливо на рівні синтаксису [8, с. 134].

Водночас психологічні особливості самої людини, здійснюючи специфічний і

різнобічний вплив на перебіг її когнітивно-ментальних процесів сприйняття й обробки інформації, безперечно, впливають і на особисту специфіку вивчення іноземної мови. Відкриття нових психологічних зв'язків та закономірностей у процесі засвоєння нової інформації загалом й іноземних мов зокрема **окреслює новизну дослідження**, оскільки це сприятиме розробці нових, особистісно орієнтованих методик і прийомів викладання.

Зазначені вище факти свідчать, що **відображене в статті дослідження зв'язків психологічних особливостей особистості зі специфікою формування та відтворення її мовних знань має підстави вважатись актуальним.**

Не менш важливий аспект досліджуваної проблематики – аналіз процесу накопичення мовних і загальних енциклопедичних знань, зростання та рушійні сили цих механізмів. У такому контексті актуальною постає давня класична дискусія про вроджені й набуті механізми знань, процеси інтеріоризації та екстеріоризації, І-мови та Е-мови.

У дослідженні автором **поставлено такі завдання**: здійснити загальний теоретичний аналіз підходів відомих філологів і психолінгвістів щодо проблематики виникнення мовних та загальних енциклопедичних знань, механізм їх накопичення й екзистенціальний поділ на вроджені та набуті; із допомогою низки психолінгвістичних методик виявити кореляційно-комплементарні зв'язки між психологічними рисами індивідуума й особливостями перебігу його мовленнєво-мисленнєвих процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження Дискусія про вроджені й набуті знання відображена в раціоналістських та емпіричних поглядах. Емпірики надають перевагу досвіду в процесі формування й накопичення знань, хоча й не заперечують наявності вроджених механізмів та структур, які сприяють надходженню й упорядкуванню знань. Усупереч цьому раціоналісти відводять вирішальну роль вродженим знанням і структурам. Для окресленого напряму досліджуваної проблематики особливу цінність мають праці Н. Хомського про «універсальну граматику» та «теорію перемикачів» [15, с. 98]. Універсальна граматику, на думку вченого, представлена у вигляді вродженої базової структури, яка забезпечує оволодіння будь-якою мовою. У подальшому увагу буде зосереджено на перемикачах, утворених у вигляді вроджених принципів, що неоднаково діють у різних мовах. Головними диференційними ознаками універсальної граматики та теорії перемикачів є *ригідність* і *гнучкість*. При цьому *ригідність* характеризує універсальну граматику, що є загальною для всіх мов; а *гнучкість* властива перемикачам, які змінюються залежно від актуальної мови.

Дещо іншу концепцію з цього приводу висувала російська психологічна школа на чолі з Л. С. Виготським, О. М. Леонтьєвим, О. Р. Лурією [2; 9; 11]. Центральною ідеєю їхнього підходу стало дослідження культурно-історичної парадигми щодо проблеми мовних знань. У світлі цих ідей ключову роль відведено навколишньому середовищу, наявності соціально-культурних норм і соціальних інститутів, вимоги та потреби яких передаються дитині в процесі міжособистісної взаємодії з дорослими.

На основі згаданих вище понять Н. Хомський увів у науковий обіг дихотомічний ряд І-мова й Е-мова [15]. Інтеріоризація мовних знань походить від культурно-історичної концепції Л. С. Виготського та загальної ідеї про набуття й формування знань у процесі життєдіяльності, активної взаємодії з довкіллям. Екстеріоризовані соціальні знання проходять через когніцію суб'єкта, унаслідок чого стають інтеріоризованими. Опис цих процесів перегукується з концепцією О. М. Леонтьєва про єдність зовнішньої та внутрішньої діяльності [10]. Потрібно зазначити факт відмінності структурного складу І-знань й Е-знань. Під час переходу зовнішня діяльність (Е-знання) зазнає низку трансформацій, унаслідок чого компонентний склад І-знань оперує явно новими характеристиками. Останню тезу засвідчує той факт, що суб'єкти схильні по-різному трактувати ідентичні об'єкти через різне їх бачення. Мовна система, зовнішні форми її функціонування (Е-мова) актуалізуються через конкретного індивіда (І-мова) та виявляються в його мовній і комунікативній компетенції.

Наступний етап психолінгвістичного дослідження мовних знань особистості є аналіз опозицій різних видів знань: декларативні-процедурні; лінгвістичні-енциклопедичні; експліцитні-емпліцитні; загальні-спільні знання. Ефективне сполучення цих видів знань породжує якісно новий вид знання – вивідне, що забезпечує функціонування мовлення

особистості.

З іншого боку, структурний аналіз лінгвістичних знань не становить труднощів у науковому обігу: до них належать семантичні, граматичні, фонетичні, прагматичні знання.

Деяко інша класифікація щодо мовних знань ґрунтується на концепції Дж. Андерсона [1]. Головною ідеєю його концепції є розмежування *знань фактів* (декларативні знання) та *знань процедур* (процедурні знання). Згадані вище знання зберігаються в різних блоках пам'яті, причому людина насправді оперує лише процедурними знаннями, які утворюються внаслідок репрезентації інформації в декларативній пам'яті, когнітивної обробки інформації (інтерпретації), практичної діяльності (автоматизації навичок на основі отриманої інформації), неусвідомленого використання дій та операцій у певній проблемній ситуації.

Іншим видом знання, яке безпосередньо пов'язане з лінгвістичним й енциклопедичним, вважається вивідне. При цьому воно формується за такою схемою:

ЛЗ (лінгвістичне знання) + ЕЗ (енциклопедичне знання) = вивідне знання (ВЗ).

Для прикладу розглянемо процедуру формування вивідного знання в словосполучення «зелений листок». Під час сприйняття цієї мовної одиниці спочатку активізуються лінгвістичні знання (ЛЗ): індивід вичленовує об'єкт (*листок*) та його ознаку (*зелений*). Потім активізуються загальні енциклопедичні знання, що дають змогу встановити категоріальну належність цього об'єкта й ознаки: частина рослини (*листок*) і колір (*зелений*). Як результат, формується вивідне знання (ВЗ): листок живий, свіжий тощо.

На сьогодні основною тенденцією в дослідженнях вивідного знання в сучасній психолінгвістиці є зміщення акценту зі слова на вислів, із вислову на дискурс. Результати проведених експериментальних досліджень указують на те, що індивіди не запам'ятовують поверхові форми речень та їхні глибинні синтаксичні структури. Значущою в описаному контексті є концепція, створена Ф. Джонсон-Лердом, у якій вивідне знання ідентифікується з конструктивним процесом – побудовою ментальної моделі, структура якої відповідає дискурсивним подіям. У такому процесі він визначає дві основні стадії – поверхове розуміння й факультативну стадію. Ці стадії пов'язуються з процесом формування вивідного знання на основі лінгвістичних та загальних енциклопедичних знань індивіда.

Зрозуміло, що пропозиційні репрезентації на основі лінгвістичних знань разом з енциклопедичними знаннями породжують вивідне знання, за посередництва якого будується ментальна модель дискурсу. Тому закономірно, що для повноцінного розуміння речення потрібна активізація лінгвістичних знань, енциклопедичних знань і на їх основі – вивідного знання, унаслідок чого виникає когнітивна репрезентація тексту.

Аналітичний огляд класифікації вивідного знання дає підстави встановити такі його фундаментальні характеристики: *вивідне знання ґрунтується на диференціації лінгвістичних й енциклопедичних знань індивіда; воно потрібне для опису зв'язних подій дискурсу; наявні в тексті події відбиваються у вигляді ментальних репрезентацій у когніції слухача або читача;*

Закономірно, що до основних видів мовних знань належать екстеріоризовані й інтеріоризовані знання; процедурні та декларативні; лінгвістичні, енциклопедичні, вивідні знання, вони й зумовлюють перебіг мовних стратегій.

На цьому етапі сформулюємо **головну гіпотезу дослідження**: психологічні особливості людини можуть мати специфічний вплив як на детально вище описаний процес формування мовних знань, так і на процес їх відтворення у вербальній і невербальній формах.

Для практичної частини дослідження зв'язку між мовленнєво-мисленнєвими процесами та психологічними особливостями особистості створено вибірку в 110 студентів, 60 із яких навчаються на третьому курсі факультету іноземних мов, а 50 – на другому курсі факультету інформаційних технологій та математики. Усі залучені респонденти є студентами Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Для оцінювання різних аспектів перебігу когнітивних процесів під час залучення мовних знань особистості обрано методику визначення Вербальної біжучості та Вербальної гнучкості С. І. Крилова та Н. І. Манічева [7, с. 112], методику оцінки поняттєвого мислення [7, с. 118–122], вільний асоціативний тест [7, с. 92–94] і методику текстового доповнення [7, с. 128].

Вербальна біжучість, вербальна гнучкість, поняттєве мислення, логічні центральні

реакції та текстове доповнення оцінюють різні аспекти мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Тому їхні кореляційні зв'язки з показниками комунікативної взаємодії, особистісних мотивів, емоційних станів і властивостей доцільно розглядати в комплексі.

У пошуку особливостей міжособистісної комунікативної взаємодії та особистісної мотивації для описаної групи респондентів застосовували такі методики, як: оцінка потреби в спілкуванні (Ю. М. Орлова) [13, с. 23–26], діагностика комунікативної толерантності (В. В. Бойка) [14, с. 31–34], діагностика домінуючої стратегії психологічного захисту в спілкуванні (В. В. Бойка) [14, с. 38–40], оцінка рівня домагань особистості (А. А. Крилова, С. А. Манічева) [7, с. 127–131].

Для комплексної оцінки особливостей емоційної сфери в досліджуваних застосовано методику дослідження особистості Р. Б. Кетелла за допомогою модифікованої форми В опитувальника FPI [13, с. 7–12].

Кореляційний аналіз між показниками мовленнєво-мисленнєвої діяльності, комунікативних особливостей, мотивів й емоційної сфери особистості проведено з допомогою комп'ютерної програми SPSS для Windows. Статистичний критерій нормальності Колмогорова-Смирнова засвідчив відповідність емпіричного розподілу нормальному ($p > 0,05$), тому кореляційний аналіз здійснювали, застосовуючи коефіцієнт кореляції r -Пірсона. Кореляційний аналіз між вищезазначеними групами показників дав можливість виявити низку цікавих закономірностей у процесі мовленнєво-мисленнєвої діяльності особистості, які потребують коментарів та тлумачення.

Вербальна біжучість і вербальна гнучкість оцінюють здатність людини до оперування різними елементами мовної картини світу. Елементами мовної картини світу на різних рівнях слугують слова, мовні кліше, узагальнені висловлювання, вербальні концепти, прецедентні тексти. При цьому вербальна біжучість відображає, наскільки ефективно мовна особистість оперує інформацією мовної картини світу в межах одного рівня, а показник вербальної гнучкості оцінює вміння особистості синтезувати елементи вищого рівня мовної картини світу з елементів нижчого рівня. Пошук кореляційних зв'язків вербальної біжучості з параметрами мотиваційної й емоційної сфер виявив лише один значущий кореляційний зв'язок між вербальною біжучістю та формою психологічного захисту «Уникання». Вербальна біжучість як один із показників наповненості та ефективності використання мовної картини світу продемонструвала виражену негативну кореляцію з такою формою психологічного захисту, як «Уникання» ($r = -0,231^*$, при $p \leq 0,05$). Як зазначав автор методики «Діагностика домінуючої стратегії психологічного захисту в спілкуванні» В. В. Бойко, цю форму психологічного захисту часто обирають для заощадження власних розумових та емоційних ресурсів [14, с. 128]. Логічно припустити, що потреба в заощадженні розумово-емоційних ресурсів зникає, якщо особистість наділена ними достатньою мірою.

Інший показник вербальної активності в досліджуваних – «Вербальна гнучкість» засвідчила наявність низки позитивних кореляційних зв'язків із наведеними в табл. 1 психоемоційними якостями та особливостями комунікативної поведінки.

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки вербальної гнучкості з показниками мотиваційного й емоційного компонентів мовної особистості

Показники емоційного й мотиваційного компонентів	Коефіцієнт кореляції Пірсона – «r»
Нетерпимість до психічного або фізичного дискомфорту, створеного іншими людьми	$r = 0,219^*$
Невротичність	$r = 0,207^*$
Пізнавальний мотив	$r = 0,241^*$
Складність завдання	$r = -0,267^{**}$

Примітка: Дані, позначені в табл. 1 * – значущі при $p \leq 0,05$; ** – значущі при $p \leq 0,01$.

Пізнавальний мотив більшою чи меншою мірою закладений у кожній особистості, однак представники, у яких він виражений яскравіше, значно швидше й легше засвоюють нові знання,

збагачуючи власну мовну картину світу та поступово виробляючи (спочатку підсвідомо) ефективніші прийоми з оперування цими знаннями. Відчуття якісних позитивних змін у власних розумових процесах відкриває нові можливості для діяльності особистості та стимулює її до подальшого саморозвитку, ще більше підсилюючи пізнавальний мотив. При цьому розумові завдання стають для такої особи суб'єктивно легшими, що підтверджує негативний кореляційний зв'язок між вербальною гнучкістю й показником «Суб'єктивна оцінка складності запропонованих завдань».

Нерідко буває, що певна позитивна особливість у структурі та функціонуванні мовної особистості закладає основу для виникнення недоліків. Розвинута вербальна гнучкість як позитивна якість мислення, що допомагає людині легко сприймати нову інформацію за посередництвом мови й ефективно оперувати вже накопиченими мовними знаннями, одночасно робить її психіку надто чутливою та вразливою до негативних факторів повсякденного життя, що призводить до невротизації. Останній висновок є доволі гіпотетичним, однак психоаналітики-практики стверджують, що люди з розвиненими розумовими здібностями більше схильні до невротичних розладів [12, с. 125].

Варті уваги результати пошуку кореляційних зв'язків вербальної гнучкості з показниками комунікативної інтолерантності. Кореляційний аналіз не виявив значущого зв'язку вербальної гнучкості із загальною комунікативною інтолерантністю та більшістю її ситуативних параметрів, окрім шкали 8 «Нетерпимість до фізичного або психічного дискомфорту, створеного іншими людьми». У цьому випадку коефіцієнт кореляції становив $r=0,219^*$. Це дає підстави припустити, що людина із розвинутою вербальною гнучкістю спроможна виявляти толерантність та терплячість стосовно навколишніх в усіх ситуаціях, доки люди не починають випромінювати негативну руйнівну інформацію у вербальній формі.

Методика оцінки поняттєвого мислення та методика доповнення відображають особливості володіння особистості мовою в різних площинах. Показник поняттєвого мислення дає змогу певною мірою оцінити ступінь розвитку й семантичну структуру лексики людини та її здатність до аналітико-синтетичних операцій з елементами цього лексику. Його семантична структура проявляє себе в загальній кількості одиниць (слів), які він у собі містить; розгалуженості синонімічних, антонімічних, асоціативних, парадигматичних зв'язків між ними; особливостях формування й функціонування семантичних полів та співвідношенні між ними. При цьому результати методики текстового доповнення дають змогу побачити, у якому ступені мовні здібності та мовні знання свідомо використовувалися, розвивалися людиною й вийшли на рівень мовної компетентності.

Кореляційний аналіз поняттєвого мислення при зіставленні з різними емоційними й мотиваційними параметрами в досліджуваній групі студентів виявив наявність значущих кореляційних зв'язків із показниками, відображеними у таб. 2.

Таблиця 2

Кореляційні зв'язки поняттєвого мислення з показниками емоційного і мотиваційного компонентів

Показник емоційного і мотиваційного компонентів	Коефіцієнт кореляції Пірсона – «r»
Комунікабельність	$r= 0,240^*$
Сором'язливість	$r= -0,295^{**}$
Маскулізм/Фемінізм	$r= 0,211^*$
Оцінка рівня досягнутих результатів	$r= 0,263^{**}$

Примітка: Дані позначені в таблиці 2 D^* – значущі при $p \leq 0,05$; ** – значущі при $p \leq 0,01$.

Для швидкого успішного формування лексики людині потрібна гарна здатність до асоціацій та аналітико-синтетичних операцій у мисленні, чіпка пам'ять. При цьому практика свідчить, що невелику перевагу мають особи, у яких перебіг психічної діяльності відбувається за чоловічим типом.

Однак мало хто заперечуватиме, що іншим важливим сприятливим фактором для формування й розвитку лексики в перший період життя виступає активна позиція самої

людини в процесі спілкування. Значний вплив така особливість має саме протягом перших років життя, коли людина ще не вміє читати, а для адекватного розуміння нових слів їй потрібен набір симпрактичних факторів. Вірогідно припустити, що такі особистісні характеристики ще не сформованої особистості, як «комунікабельність» та «сором'язливість», починають проявлятися раніше, ніж формується лексикон, оскільки вони значною мірою закладені генетично. Тому в позитивному кореляційному зв'язку поняттєвого мислення з особистісною характеристикою «Комунікабельність» ($r=0,240^*$) та в негативному кореляційному зв'язку того самого показника з особистісною характеристикою «Сором'язливість» ($r=-0,295^{**}$) саме останні треба розглядати як першопричину, а ступінь розвитку лексикону – як наслідок.

На окрему увагу заслуговує виявлений кореляційний зв'язок між «поняттєвим мисленням» і показником методики оцінки рівня домагань: «Оцінка рівня досягнутих результатів» ($r=0,263^{**}$). Особистість із високими аналітичними здібностями та добре розвинутим лексиконом, відчуваючи внутрішньо свій потенціал і маючи певний досвід позитивних оцінок результатів власної роботи, схильна вище оцінювати результати своєї роботи й очікувати кращої оцінки від інших.

Результати «Методики доповнення» відображають рівень мовної компетентності й загальних енциклопедичних знань у досліджуваних. У процесі кореляційного аналізу виявлено лише один кореляційний негативний зв'язок між показником правильного доповнення та якістю емоційної сфери «Сором'язливість», значущість якого оцінена коефіцієнтом кореляції Пірсона $r = -0,221^*$ при $p \leq 0,05$. Тому сором'язливість залишається несприятливою індивідуальною характеристикою, яка може чинити перешкоду для оволодіння мовою навіть на рівні мовної компетентності, однак ступінь її негативного впливу помітно менший.

Відображене в цій роботі дослідження з теоретичною та практичною частинами дає підстави **для таких висновків**: на сьогодні визнаними вченими побудовано немало теорій, які спрямовані на розкриття механізмів накопичення мовних і загальних знань особистості задля їх подальшого відтворення, однак поки що жодна з них не може пояснити процес перебігу мовленнєво-мисленнєвої діяльності повністю та без жодних поправок; ефективність процесу накопичення мовних знань і розвитку мовної компетентності має низку кореляційних зв'язків із психологічними особливостями людини, із вродженими та набутими структурами її емоційної та мотиваційної сфер. Виявлені в процесі кореляційного аналізу закономірності можна враховувати у створенні особистісно зорієнтованих навчальних програм як із рідної, так і з іноземної мови.

References

1. Anderson, John. 2002. *Cognitivnaya psichologiya. Textbook for Highschool*. St. Petersburg: «Piter».
2. Vygotsky, Lev. 1982. *Voprosy obshchei psichologii*. Moscow.
3. Zasekina, Larysa. 2008. *Psycholingvistychna diahnostyka*. Lutsk: Vezha.
4. Zimmaja, Irina. 1985. *Psychologicheskiye aspekty obucheniya govoreniju na inostrannom yazyke*. Moscow.
5. Kostyuk, Hryhoriy. 1989. *Navchalno-vyhovnyi protses s psichichnuj rozvytok osobystosti*. Kyiv.
6. Krasnyh, Victoria. 2001. *Osnovy psicholinhvistyky i teorii komunikatsii*. Moscow.
7. Krylov, Albert. 2000. *Praktikum po obshchei, eksperimentalnoi i prikladnoi psichologii: kollektion of psychological methodics*. St. Peterburg: Piter.
8. Lavrynenko, Oleksandr. 2011. «Structurno-funktsionalni osoblyvosti movnoi osobystosti studentiv». PhD diss., Lutsk.
9. Leontev, Aleksandr. 1963. «Vozniknoveniye i pervonachalnoye razvitiye yazyka». Moscow: AN USSR.
10. Leontev, Aleksandr. 2001. *Yazyk i rechevaya deyatelnost v obshchei i pedagogicheskoi psichologii*. Moscow: Nauka.
11. Lurija, Aleksandr, 1979. *Yazyk i soznaniye*. Moscow: Moscow University Publishing.
12. Pankratov, Vladimir. 2001. *Samoreguljatsiya psichicheskogo zdorovia: monography*. Moscow: Psychology Institute Publishing.
13. Raigorodsky, Dmitriy. 2002. *Prakticheskaya psichodiagnostika metodiki i testa: collection of methodics*. Samara: Bahray.
14. Soldatova, Galina. 2008. *Psichodiagnostika tolerantnosti lichnosti: Collection of methodics for human behavior research*. Moscow: Smysl.
15. Chomsky, Avram Noam. 1995. «Yazyk i problemy znaniya». *Vestnik Moskovskogo universiteta* 9: 131–157.

Лавриненко Александр. Функциональные связи между языковыми знаниями и психологическими качествами личности в процессе языково-мысленной деятельности. Статья является теоретико-эмпирическим исследованием внутренних когнитивных процессов человека, связанных с мысленной и речевой деятельностью. Исследование объединяет в себе филологическую и психологическую парадигмы. В теоретической части

представлен общий анализ мысленно-речевых процессов человека, обеспечивающие восприятие, сохранение новой информации индивидуумом, а также её ментальную обработку и дальнейшее воспроизведение.

В работе представлены точки зрения относительно описанной проблематики ряда известных филологов и психолингвистов: Н. Хомского, Л. С. Выготского, О. М. Леонтьева, О. Р. Лурии, Дж. Андерсона и др. В результате описаного теоретического анализа когнитивных процессов, направленных на восприятие, сохранение, обработку и воспроизведение информации, установлены лексико-предметные соотношения между понятиями языковые знания, лингвистические знания, энциклопедические знания, выводные знания.

В практической части работы задействован ряд психологических и психолингвистических тестовых методик с целью поиска корреляций между психологическими качествами личности и особенностями функционирования её когнитивных процессов, напрямую или опосредствовано связанных с речевой деятельностью. В результате математической обработки полученных статистических данных удалось определить ряд корреляционных связей между такими психологическими качествами личности, как невротичность, стыдливость, коммуникабельность, познавательный мотив, особенности коммуникативного поведения, структура мотивационной, эмоциональной сфер, и спецификой прохождения когнитивных процессов, связанных с накоплением и формированием языковых знаний с их качественным переходом на уровень языковой компетентности.

Выявленные и описанные в этой работе закономерности и тенденции могут выступить в качестве элементов эмпирической основы при создании новых, лично ориентированных методик преподавания иностранных языков в будущем. Кроме того, установленные факты могут быть использованы в построении новых моделей и теорий имитации когнитивных процессов человека.

Ключевые слова: энциклопедические знания, лингвистические знания, выводные знания, врождённые когнитивные структуры, экстернизация, лексикон, языковые знания, языковая компетентность.

Lavrunenko Oleksandr. Functional Correlations Between Lingual Knowledge and Psychological Features of Personality during the Process of Lingual-Thinking Activity. This article represents the theoretical empirical research of human inner cognitive processes, connected with thinking and speech activity. The research unites in its plot the philological and psychological paradigms. In the theoretical part the general view and analysis of human speech-thinking processes is conducted, which provide the perception, keeping of new information by individual, its mental processing and future reproduction.

The author reflected views to the described problematic of the set of famous philologists and psycholinguists: N. Homsky, L. Vygotsky, A. Leontev, A. Luria, J. Anderson and others. Due to the results of the mentioned theoretical analysis of cognitive processes, directed for perception, keeping, processing and reproduction of any type of lingual information the author achieved to define the lexical-subject relations between the notions like lingual knowledge, linguistic knowledge, encyclopedic knowledge and derivational knowledge.

In the practical part of this research the set of psychological and psycholinguistic methodic was applied in order to search the correlations between the psychological features of personality and the peculiarities of its cognitive processes functioning, directly or indirectly connected with the lingual activity.

In the result of the mathematical processing of the gathered statistical data the several functional correlations were found between such psychological human features as neuroticism, shyness, sociability, cognitive motive, peculiarities of communal behavior, motivational and emotional spheres structure and the specifics of course of processes, that are connected with the formation and accumulation of lingual knowledge and its qualitative transition to the level of lingual competence.

The disclosed tendencies and patterns in the mentioned aspect may can act as elements of empirical foundation in the future creation of new personality-oriented methodic of foreign language teaching. Besides, the disclosed facts can have certain use for creation of new models and theories of human cognitive processes.

Key-words: encyclopedic knowledge, linguistic knowledge, derivative knowledge, inborn cognitive structures, exteriorization, lexicon, lingual knowledge, lingual competence.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2020-13-15>

УДК 811.111'373.21

Ірина Лесик

ПРИЗВИСЬКА ЯК ВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ІМІДЖУ ПОЛІТИКА

У статті з'ясовано роль прізвиськ у формуванні іміджу політика. Значну увагу зосереджено на виявленні особливостей функціонування прізвиськ у політичній комунікації. Матеріалом дослідження слугували прізвиська американського політичного діяча Джо Байдена, вилучені з американських онлайн-медіа, політичних форумів та блогів. Проаналізовано мотиваційні ознаки, які становлять основу прізвиськ Джо Байдена. Із-поміж аналізованих мовних одиниць високою продуктивністю характеризуються неофіційні іменування політика, мотивувальною базою яких є властивості індивіда, наприклад, розумові та комунікативні здібності, риси характеру, темперамент й особливості поведінки. Вагоме місце посідають прізвиська, які вказують на соціальний статус, політичні погляди та переконання. Порівняно невелику групу становлять неофіційні антропоніми, що умотивовані звичками та